

YOSHLARNING IJTIMOIIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA OILA PEDAGOGIKASI VA IJTIMOIIY TARBIYANING O'ZARO TA'SIRI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti Pedagogika ta'lim yo'nalishi talabasi

Kamolova Sabrina Nazarali qizi.

sabrinakamolova756@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada yoshlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishda oila pedagogikasi va ijtimoiy tarbiya tizimining o'zaro ta'siri tahlil qilinadi. Maqolada oila muhitining shaxs kamolotiga ta'siri, ota-onaning ijtimoiy mas'uliyati hamda ijtimoiy pedagogning yoshlar bilan ishlashdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy ijtimoiy jarayonlar, global axborot oqimlari va raqamli muhit yoshlar tarbiyasiga qanday ta'sir ko'rsatayotgani tahlil etiladi.

Tadqiqot davomida yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishda oila, mahalla, ta'lim muassasalari hamda jamoat tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning ahamiyati ko'rsatib beriladi. Maqola natijalari shuni ko'rsatadiki, oila pedagogikasi tamoyillarini ijtimoiy tarbiya jarayoniga integratsiya qilish yoshlarning ijtimoiy faolligini, mas'uliyatini va fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlashda muhim omil hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Oila pedagogikasi, ijtimoiy tarbiya, yoshlar, ijtimoiy faollik, ijtimoiy pedagogika, mahalla, hamkorlik, fuqarolik tarbiyasi, ma'naviy kamolot.

Kirish

Bugungi globallashuv, axborot oqimining kuchayishi, raqamli texnologiyalar rivoji yosh avlod tarbiyasi va ularning ijtimoiy faolligini oshirish masalasini jamiyat taraqqiyotining eng dolzarb yo'nalishlaridan biriga aylantirdi. Har bir mamlakatning kelajagi, taraqqiyoti va barqaror rivojlanishi,

eng avvalo, yoshlarning ma'naviy dunyosi, fuqarolik pozitsiyasi, ijtimoiy faolligi va vatanparvarlik ruhiga bog'liqdir. Shu bois, O'zbekiston sharoitida yoshlar tarbiyasini oila, ta'lim muassasalari, mahalla va keng jamoatchilik hamkorligida tashkil etish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan.

Yoshlarning ijtimoiy faolligi — bu ularning jamiyat hayotida faol ishtirok etishi, ijtimoiy mas'uliyatni his etishi, ijobiy tashabbuslarni ilgari surishi, o'z fikrini erkin ifoda etib, uni amalda ro'yobga chiqarish qobiliyatidir. Bunday sifatlar tabiiy ravishda shakllanmaydi; ular maqsadga yo'naltirilgan pedagogik va ijtimoiy tarbiya jarayoni orqali yuzaga keladi. Shu jarayonda oila pedagogikasi muhim o'rin egallaydi, chunki oila — shaxsning ilk ijtimoiylashuv makoni, insonning birlamchi qadriyatlari va dunyoqarashi shakllanadigan muhitdir.

Oila pedagogikasi nafaqat farzandni axloqiy, ma'naviy, ruhiy jihatdan tarbiyalashni, balki uni ijtimoiy hayotga moslashtirishni ham o'z ichiga oladi. Ota-onaning shaxsiy namunasi, oilaviy muhit, o'zaro hurmat va mehr-oqibat muhitida ulg'aygan yoshlar odatda ijtimoiy faol, mas'uliyatli va tashabbuskor bo'lib shakllanadilar. Shu sababli oila tarbiyasini ijtimoiy pedagogika bilan uyg'unlashtirish yosh avlodni jamiyatda faol fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lishiga bevosita ta'sir etadi.

Ijtimoiy pedagogika esa yoshlarni jamiyatga muvaffaqiyatli moslashtirish, ularni ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishga tayyorlash, muammoli holatlarda yordam ko'rsatish va ijobiy qadriyatlar tizimini shakllantirishga qaratilgan fan va amaliy faoliyat sohasi hisoblanadi. Ijtimoiy pedagog shaxsni oilada, ta'lim muassasasida, jamoada va keng ijtimoiy muhitda har tomonlama qo'llab-quvvatlaydi. Bu esa yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishda oila va jamiyatning o'zaro hamkorligini kuchaytiradi.

O'zbekiston Respublikasida yoshlar tarbiyasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Jumladan, "Yoshlar — kelajagimiz" davlat dasturi, "Yoshlar ishlari agentligi" faoliyati, "Mahalla" institutining yoshlar bilan ishlashdagi

tashabbuslari shuni ko'rsatadiki, mamlakatda yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish, ularning ta'lim-tarbiyasini qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishidir. Biroq, bu jarayonda oila pedagogikasi tamoyillarini chuqur o'rganish, oilaning tarbiyaviy imkoniyatlarini ijtimoiy pedagogika amaliyoti bilan uyg'unlashtirish dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Bugungi yoshlar axborot asrida yashamoqda. Ular keng imkoniyatlarga ega, biroq turli ijtimoiy xavflarga ham duch kelmoqdalar — bu esa oilaning, o'qituvchining va ijtimoiy pedagogning birgalikdagi faoliyatini talab etadi. Shu sababli oila pedagogikasini ijtimoiy tarbiya tizimi bilan uyg'unlashtirish, yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish — zamonaviy ta'limning muhim vazifasidir.

Asosiy qism

Yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish masalasi bugungi kunda nafaqat pedagogik, balki ijtimoiy, siyosiy va ma'naviy jihatdan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki yoshlarning faol fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lishi, ularning mamlakat taraqqiyotidagi ishtirokini ta'minlaydi. Bu esa o'z navbatida jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan qaralganda, yoshlarni ijtimoiy hayotga faol jalb etish, ularning mas'uliyatini oshirish, ijtimoiy tashabbuslarini rag'batlantirishda oila pedagogikasi va ijtimoiy tarbiya tizimining o'zaro uyg'unligi muhim omil hisoblanadi.

Oila har bir insonning ilk tarbiya makoni bo'lib, shaxsning xarakteri, dunyoqarashi, qadriyatlari va ijtimoiy faoliyatga bo'lgan munosabati aynan oilada shakllanadi. Bola avvalo oilada mehr, g'amxo'rlik, hurmat, mas'uliyat kabi insoniy fazilatlarni o'rganadi. Shu sababli, oila pedagogikasida ijtimoiy faollikni shakllantirishga qaratilgan tarbiya jarayonlari muhim ahamiyatga ega.

Oila pedagogikasi shundan iboratki, u farzandning nafaqat ma'naviy-axloqiy rivojlanishiga, balki uning ijtimoiy hayotda o'z o'rnini topishiga, tashabbuskor, faol va mustaqil fikrlaydigan shaxs sifatida shakllanishiga

xizmat qiladi. Ota-onalar o'z farzandlariga ijtimoiy me'yor va qadriyatlarni o'rgatish jarayonida o'zlari namuna bo'lishlari, ularni ijtimoiy muhitdagi ijobiy tajribalar bilan tanishtirishlari lozim.

Zamonaviy oila modelida tarbiyaning asosiy vazifasi – bolada ijtimoiy mas'uliyat hissini uyg'otish, jamiyat hayotiga daxldorlik tuyg'usini shakllantirishdir. Ota-onaning o'z kasbiga bo'lgan mehr-muhabbati, jamoat ishlaridagi ishtiroki, ijtimoiy faol hayot tarzi farzand uchun tabiiy o'rnak vazifasini bajaradi. Shu bois oila pedagogikasi jarayonida shaxsning ijtimoiy faolligini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi lozim.

Ijtimoiy pedagogika — bu shaxsning jamiyat bilan o'zaro munosabatini o'rganadigan va uni ijtimoiy muhitga muvaffaqiyatli moslashtirishni maqsad qiladigan soha. U yoshlarning ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishiga yordam beruvchi mexanizmlarni ishlab chiqadi.

Shunday ekan, ijtimoiy pedagogika va oila pedagogikasining birlashgan holda faoliyat yuritishi yoshlarning har tomonlama rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, ijtimoiy pedagog ota-onalar bilan hamkorlikda bola yoki o'smirning xulq-atvorini kuzatadi, uning ijtimoiy faolligini rag'batlantiruvchi sharoitlar yaratadi. Bunda oila, maktab, mahalla va jamoat tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlik muhim rol o'ynaydi.

Ota-onalar, o'qituvchilar va ijtimoiy pedagoglar o'rtasida doimiy aloqa o'rnatish, bolalarning ijtimoiy faolligini kuzatish va muhokama qilish.

Yoshlarni mahalla, maktab va jamoat tashkilotlarining ijtimoiy tadbirlariga jalb etish orqali ularning faolligini oshirish.

Yoshlarning ijtimoiy faoliyatdagi yutuqlarini e'tirof etish, ularni mukofotlash va ommaviy axborot vositalarida yoritish.

Milliy urf-odatlar, an'anaviy oila qadriyatlarini yoshlar ongiga singdirish orqali ularning ijtimoiy mas'uliyatini mustahkamlash.

Yoshlarning internetdagi faoliyatini to'g'ri yo'naltirish, ijobiy kontent orqali ularni ijtimoiy foydali ishlarga jalb etish. Bu yo'nalishlar oila va ijtimoiy

pedagogika tizimining integratsiyasini kuchaytiradi hamda yoshlarning ijtimoiy faolligini oshiradi.

Bugungi yoshlar avlodi axborotlashgan, ochiq jamiyatda yashamoqda. Shu sababli ularning ijtimoiy faolligini oshirishda quyidagi omillar alohida ahamiyatga ega:

- ta'lim tizimining tarbiyaviy salohiyati;
- oiladagi psixologik muhit;
- ijtimoiy media va axborot manbalari ta'siri;
- mahalla va jamoat tashkilotlari faoliyati;
- yoshlarning o'z-o'zini anglash darajasi va shaxsiy motivatsiyasi.

Agar bu omillar o'zaro uyg'unlashgan holda faoliyat ko'rsatsa, yoshlar o'z jamiyatida faol, tashabbuskor va mas'uliyatli shaxslar sifatida shakllanadilar.

Oila va ijtimoiy tarbiya tizimi bir-birini to'ldiruvchi ikki muhim sohadir. Oila shaxsni dastlabki ijtimoiy tajriba bilan tanishtirsa, ijtimoiy tarbiya esa bu tajribani kengaytiradi, mustahkamlaydi va ijtimoiy muhitda tatbiq etishga yordam beradi.

Masalan, oila farzandga hurmat, mas'uliyat va sabr-toqatni o'rgatsa, ijtimoiy tarbiya jarayonida bu sifatlar amaliy faoliyatga aylanadi. Shunday qilib, ijtimoiy pedagogika oila pedagogikasining tabiiy davomchisi va uni amalda rivojlantiruvchi tizim sifatida namoyon bo'ladi.

Xulosa

Yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirish masalasi jamiyatning barqaror rivojlanishi va taraqqiyoti uchun muhim ahamiyatga ega. Ularning fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish, ijtimoiy mas'uliyatini oshirish, tashabbuskorlik va vatanparvarlik ruhini kuchaytirishda oila pedagogikasi va ijtimoiy tarbiyaning o'zaro ta'siri hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Oila — shaxsning ijtimoiylashuvining birlamchi makoni bo'lib, unda bola hayotiy qadriyatlarni, axloqiy me'yorlarni va jamiyatda yashash

qoidalarini o'rganadi. Shu bilan birga, ijtimoiy pedagogika bu jarayonni qo'llab-quvvatlaydi, uni keng ijtimoiy muhitda davom ettiradi va takomillashtiradi. Oila va ijtimoiy tarbiya tizimining uyg'unligi natijasida yoshlar ijtimoiy faol, mustaqil fikrlaydigan, jamoatchilik ishlarida ishtirok etuvchi shaxslar sifatida kamol topadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yoshlar — kelajagimiz" davlat dasturi to'g'risidagi qarori. — Toshkent, 2018.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
3. To'raqulov, R. Oila pedagogikasi asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
4. Qodirova, N. Ijtimoiy pedagogika: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
5. Hasanboeva, O. Pedagogika. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari jamiyati, 2021.
6. Saidov, A. Yoshlar tarbiyasi va ma'naviy yetuklik. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2022.